

Hi havia una vegada: Lo Marraco

La llegenda que traspassa la realitat

Imatge de portada - font pròpia

Des dels inicis del segle XX, hi ha un monstre que treu foc per la boca i fum pel nas. Però no és malèvol, sinó gairebé tot el contrari. Habita les terres de Lleida i s'encarrega de recollir els xumets dels nens i nenes de la ciutat, ell és: el Marraco.

Enguany és el seu aniversari i per celebrar els 70 anys del Gegant Moro i la Gegantona i els 80 anys del Marraco de 1941, ens hem endinsat al magatzem de la brigada municipal de l'Ajuntament de Lleida. Amagada entre la foscor ens trobem a una bèstia, sembla que està adormida. No fem molt soroll, no volem despertar-la. Però, de sobte, obre els ulls i ens mira emanant una llum verda des d'aquests. El Marraco ens ha vist arribar i ens ho fa saber amb un rugit ferotge.

Probablement té gana, però això no ens preocupa perquè aquest drac s'alimenta de xumets. Els nens i nenes de Lleida li entreguen com a símbol del pas del temps, s'estan fent grans i ja no els necessiten. Entrem en una oficina i allí els trobem tots, guardats en dues grans urnes, que serveixen per alimentar al Marraco cada cop que està famolenc.

“Aquest drac s'alimenta de xumets. Els nens i nenes de Lleida li entreguen com a símbol del pas del temps, s'estan fent grans i ja no els necessiten”

Xumets recollits per la brigada municipal. Fotografia: font pròpia.

En aquest mateix lloc, ens rep el cuidador del drac, Joan Carles Ramos Lirio. Ens anima a apropar-nos i a tocar-lo i un cop ens ha agafat confiança ens submergim en la seva història. Però no sols en la del drac, sinó també en la de qui fa possible que aquesta tradició continuï any rere any.

Des de l'any 1999, Joan Carles cuida, neteja i li dóna un sostre per als dies que plou, per als que fa massa calor i també per a dormir. A continuació us adjuntem la seva entrevista on ens explica la seva feina com a Cap de la colla de Gegants i del Marraco i les seves experiències més personals amb aquest monstre.

Entrevista Joan Carles Ramos - Cap de Colla dels Gegants i del Marraco

El naixement de la nostra tradició

Als més joves els pot fer la sensació que el Marraco fa anys que volta per terres lleidatanes, però realment la seva aparició no va més enllà dels inicis del segle XX. És per aquest motiu que hem rescatat algunes de les llegendes que van circulant sobre el Marraco i us les expliquem a continuació.

En la llegenda més antiga ens remuntem als primers habitants de Lleida; els ilergets. En aquells temps el drac era considerat com un símbol protector del poblat i la seva existència data del segle V aC. En aquella època, els militars ilergets eren considerats fills del Déu Dragó i el Marraco era considerat el seu pare espiritual. La llegenda explica que un dels primers dracs venerats pels ilergets va ser construït fa uns 2.500 anys i els ilergets li mostraven la seva devoció oferint-li ofrenes.

Descargar imagen

Il·lustració Marraco. Fotografia: Didac Pla.

Per endinsar-nos en la segona llegenda, és necessari que ens traslладem a l'època medieval, concretament a l'arribada del cristianisme. En aquesta ocasió, el Drac Protector dels ilergets es va convertir en un monstre infernal que formava part de la comitiva del Dimoni. En aquesta altra llegenda ens aproximem una mica més a la història que actualment coneixem. Aquest drac es dedicava a raptar a les dones, a atacar als viatgers solitaris i, a més, devorava als nens que es portaven malament. A partir d'aquell moment, El Marraco de Lleida va començar a circular en les processons de Corpus Christi, representant les forces infernals, el mal i els pecats.

Un fet que cal ressaltar és que l'any 1656 la participació del drac i els gegants en les activitats sagrades va ser prohibida pel bisbe de Lleida. Tot i això, l'any 1671, el capítol de la Seu de Lleida va decidir reconstruir un drac.

Seguint amb aquesta curiosa història del nostre amic, ara us explicarem els fets més propers als nostres dies, els quals es poden corroborar a partir de les publicacions a la premsa de l'època. Segur que a tothom li sona la típica frase: "O te portas bien o vendrà el coco y te comerá". Bé, doncs a Lleida feien servir: "O et portes bé o vindrà el Marraco". Això es deia per espantar els nens i nenes de la ciutat. En un principi, aquest mencionat Marraco era imaginari, de la mateixa

Descargar imagen

HISTÒRIA DEL MARRACO

LÍNIA CRONOLÒGICA

1907 NAIXEMENT DEL MARRACO

Construcció del primer Marraco.
Es crea com a nou element festiu per revitalitzar i fer més animat el següent del Pregó de la Festa Major de 1907.

1907-1912/1915 PRIMER MARRACO

Aquest primer Marraco es va presentar el dia 10 de maig de 1907 a l'inici del Pregó.

manera en què ho és el “coco”. Els lleidatans i lleidatanes el mencionaven sense fer-se a la idea de com era físicament, simplement existia en l’imaginari col·lectiu.

“O et portes bé o vindrà el Marraco”

Però, un dia la ficció va traspasar la imaginació i van decidir fer-lo realitat amb la idea de crear un nou element festiu per revitalitzar i fer més animat el seguici del pregó de la Festa Major. Així doncs, l’any 1907 se li va donar forma. Les persones que van participar en aquesta primera construcció van ser: Manuel Soldevila, Pere Castro, Artur Renyé, Josep Gisbert i Feliu Font. Aquest primer Marraco va sortir per la Festa Major des de l’any 1907 fins al 1912. Després de dos anys no hi havia notícies d’ell, tampoc l’anunciaven al programa de festa major ni es mencionava a les cròniques de la premsa. Aquest drac va reaparèixer el 1915 per última vegada.

No es torna a veure rastre del Marraco fins anys després d’acabar-se la Guerra Civil, concretament l’any 1941, en què es va realitzar la construcció del segon Marraco. Aquesta segona fabricació va mantenir la tradició que havia començat a principis de segle fins a l’any 1955. La seva desaparició la va justificar Salvador Servat, el que era tinent d’alcalde i president de la Comissió de Festes d’aquella època, dient que es trobava en tan mal estat que no era possible la seva circulació pels carrers de la ciutat. A més a més, era difícil donar més de dos passos amb ell perquè anava muntat sobre el xassís d’un camió Berliet de la Primera Guerra Mundial que feia molt difícil la maniobra i havien d’anar parant molt sovint en el seu recorregut.

El 1957, solament dos anys després, van presentar el tercer Marraco. Aquest comptava amb una novetat, estava motoritzat i muntat sobre el xassís d’un automòbil. El Marraco que coneixem avui en dia és una reproducció exacta de la bèstia de l’any 1957, que s’ha anat reparant amb el pas del temps quan ha estat necessari per al seu manteniment. En tot cas, qualsevol dels Marracos existents, s’ha caracteritzat per ser sens dubte un dels protagonistes de la Festa Major del maig i del setembre.

“El primer i segon Marraco tenien un tret diferencial de l’actual; els nens i nenes podien fer-lo servir de rascaculs”

De fet, probablement has vist al Marraco sortint pels carrers de Lleida durant la Festa Major. Però el que potser no saps és que el primer i segon Marraco tenien un tret diferencial de l’actual; els nens i nenes podien fer-lo

1941-1955
SEGON MARRACO
L'any 1941 reapareix el Marraco. Aquest Marraco i l'anterior tenien la funció d'empassar-se els nens i les nenes per la boca i expulsar-los per la cua a través d'un rascaculs.
El 1955 es va suprimir a causa de les dificultats de mobilitat que tenia i l'alt cost que suposava treure'l.

1957-1992
TERCER MARRACO
Aquest Marraco es presenta el 14 de maig de 1957. Com a novetat, es motoritza muntant-lo sobre un xassís d'automòbil.
El nou Marraco circula pels carrers de Lleida fins a l'any 1992, tot i que per culpa de les riudes del 1982 va ser necessari refer-lo.

1993-2021
MARRACO ACTUAL
El Marraco que coneixem avui en dia és una reproducció exacta de la bèstia de l'any 1957, però ha anat rebent diverses reparacions amb el pas del temps.

Font: Les imatges del Marraco de 1907, 1941 i 1957 han estat seleccionades de la pàgina web de la Regidoria de Ciutat i Cultura de l'Ajuntament de Lleida.

Infografia. Fotografia: font pròpia.

servir de rascaculs. Entraven per la boca i sortien per la cua. Dintre es trobaven uns sis homes, però no se'ls havia tragat el monstre, sinó que eren els encarregats de fer-lo caminar, i els quals espantaven els infants una vegada s'havien introduït en l'interior del drac. Molts cops entraven plorant, però l'ensurt valia la pena, ja que sortien rient amb una llaminadura a la mà. A què ara ja no et fa tanta por?

Més enllà de les terres de Ponent

Descargar imagen

Drac Belaín. Fotografia: Ronda Somontano.

El Marraco no és exclusiu de Lleida. Aquesta tradició va més enllà de les terres de Ponent i arreu dels territoris de parla catalana (a Menorca i la comarca del Maestrat) també existeix la figura mitològica del Marraco i comparteix la funció de fer-se servir per espantar els infants.

Sense anar més lluny, en una de les nostres comunitats autònomes veïnes, a l'Aragó, existeix un municipi anomenat Barbastro on també tenen un drac amb la seva pròpia història. Aquest s'anomena Belaín i la seva llegenda explica que el drac vivia en una de les coves que hi havia al municipi. A en Belaín, igual que al Marraco, també li agrada menjar-se els xumets dels nens i nenes i

aquests, com els lleidatans, li donen quan ja no el necessiten. Aquest drac està envoltat de pirotècnia, tal com ho estaven els antics Marracos i la qual consisteix en unes sortides d'espurnes. No oblideu que, també persegueix als infants per menjar-se'ls. Per tant, si el veieu, correu!

El Marraco en perill!

El 1982, els dies 7 i 8 de novembre, la ciutat de Lleida va patir una inundació a causa de les pluges caigudes al Pirineu, que van fer créixer el riu Segre. Aquest fet va rebre el nom de "la gota freda del nord de Lleida". El desbordament del riu Segre va destrossar tot el que es trobava pel camí i va arribar fins a un magatzem municipal. En aquest lloc, conegut amb el nom de les Barques d'en Tòfol, hi vivia el Marraco.

“El desbordament del riu Segre va destrossar tot el que es trobava pel camí”

Després d'aquesta tragèdia i les destrosses que van haver-hi al llarg de la ciutat, la població va donar per mort al Marraco creient que no era possible que hagués sobreviscut al temporal. Es van publicar notes de comiat a la premsa local perquè **el Marraco** era (i és) un ésser estimat a la ciutat. Per sort, el 19 de novembre es va anunciar que **s'havia salvat gràcies al fet que una columna del magatzem va impedir que fos arrossegat**.

Això no era el primer cop que passava. La primera vegada que el Marraco havia de sortir al carrer també es va veure sorprès per una tempesta i va sofrir alguns desperfectes, que afortunadament, es van poder solucionar. Al principi el cos del drac era de fusta i després de la tronada el seu cos va ser recobert amb paper d'estrassa.

El Marraco és un monstre màgic i queda demostrat que supera totes les adversitats que se li posen al davant!

Ens endinsem a la boca del Marraco

Alguna vegada us heu plantejat com és l'interior del Marraco? Si no ho heu vist mai, nosaltres us ho expliquem!

Si ens hi endinsem, ens trobem amb l'estructura d'un vehicle i com a tal li correspon el seient, la ràdio i els pedals. Així doncs, es mou gràcies a una hibridació de gasoil i gas.

Les sorpreses del Marraco no s'acaben aquí. Aquest drac té molt geni i a vegades ens el mostra a través del fum que treu pel nas, el qual consisteix en pols de talc. Però no ho dieu, que és un secret! Encara que el veiem quiet a sobre de la seva carrossa, també es mou de tant en tant. Dins del seu cap es troba un pal de metall que arriba fins la cabina del conductor, qui s'encarrega de moure'l, fent servir molta força!

“Aquest drac té molt geni i a vegades ens el mostra a través del fum que treu pel nas, el qual consisteix en pols de talc”

I què en pensem del seu rugit ferotge que tant espanta els nens i nenes? Doncs aquest prové de la ràdio que hi ha dins de la cabina i, a vegades, al Marraco se li escapa alguna emissora perquè li encanta la música!

Naixement dels Marraquets

Des de fa uns anys, el Marraco ja no passeja sol per la seva ciutat perquè ha format una família. Amb la idea de crear unes bèsties de foc, van néixer uns éssers molt curiosos, els Marraquets. Va ser en el marc de la VIIIa. Gran Nit de Foc de les Festes de la Tardor de l'any 2005. En aquest acte, El Marraco, qui havia estat incubant els dos ous gegantins, va donar a llum als Marraquets davant l'expectació dels lleidatans i lleidatanes que van presenciar el naixement amb molta il·lusió.

“El Marraco, qui havia estat incubant els dos ous gegantins, va donar a llum als Marraquets”

Els Marraquets són uns capgrossos, molt similars al Marraco, que incorporen una cua. Els seus constructors van ser Sergi Herrera i Agustí Ortega. Al cap i a la cua és on s'hi col·loquen els artificis pirotècnics.

Els Marraquets. Fotografia: font pròpia.

Els amics i amigues del Marraco

El Marraco sempre ha estat molt ben acompanyat en les seves sortides. Al llarg de la seva vida ha fet molts bons amics i amigues, els quals actualment encara surten amb ell a passejar pels carrers de la ciutat. Aquests són els gegants i capgrossos de Lleida, tot i que, quan el vam visitar ens va confessar que els seus favorits són els gegants per la gran altura que tenen.

Descarregar imatge

Els capgrossos de Lleida. Fotografia: font pròpia.

La comparsa actual de gegants municipals es va crear al segle XIX, però prèviament ja hi havia hagut presència de gegants a les festes majors de Lleida. Concretament les primeres referències són del 1637 i 1702.

A l'inici d'aquesta tradició no sabem quants gegants hi havia, ni quin aspecte tenien. La parella més antiga de la comparsa actual es va construir l'any 1840 i, a partir d'aquesta parella, s'han anat incorporant les altres durant la segona meitat del segle XX. Així doncs, totes les parelles que van acompanyant al drac són: els Romans (Marc Antoni i Cleòpatra), els Faraons (també anomenats Egipcis), els Moros (Moro i Doña Zobeida), els Xinesos (Xino i Xina), els Reis (Jaume I i Elionor) i els Gegantons (Berenguer i Violant).

A més a més cada Festa Major també l'acompanya el Timbaler i els Portatimbalers, l'Herald i el Signífer i el Pregoner que també representen a la ciutat.

Un Sant Jordi marcat per la pandèmia

Com bé sabem tots, l'any 2020 ha estat un any marcat per la pandèmia de la COVID-19. Un fet que ningú s'esperava i que ha colpejat la vida de tots els ciutadans del món. Ha estat una etapa molt difícil, que lamentablement encara no ha acabat, però que, sens dubte també ha tret el millor de les persones.

Així doncs, extraordinàriament l'any passat el Marraco va sortir a passejar pels carrers de Lleida, en una festivitat tan important i especial com és per a Catalunya, Sant Jordi. Ho va fer per animar a tota la gent que estava confinada a les seves cases i també com no, va arribar fins a l'Hospital Arnau de Vilanova per a donar el seu suport i contagiar la seva força a tots els sanitaris que estaven lluitant contra l'altre monstre de la ciutat; el Coronavirus.

Per informar a tota la ciutat, l'ajuntament de Lleida va publicar a les xarxes socials el següent escrit:

“Arriba Sant Jordi i a totes les llars recordarem una de les llegendes més boniques. Serà un dia per gaudir dels llibres i de les roses i de jugar a ser prínceps o princeses, cavallers o cavalleres o, fins i tot, a ser dracs que no són tan malvats.

Pensant en aquest dia, l'alcalde, preocupat pel que està passant, ha decidit visitar un vell amic i demanar-li un favor: aquest Sant Jordi ens ajudarà el nostre drac, el drac més bo de tots: el Marraco. El Marraco s'ha fet amic vostre a força de recollir-vos els xumets per ajudar-vos a fer-vos grans, de deixar-vos pujar a sobre seu i de fer-se fotos amb vosaltres quan li toqueu la cua.

Per això, el dia de Sant Jordi, el Marraco sortirà a passejar per alguns carrers de Lleida -no pot passar per tots perquè Lleida és molt gran!- i així els que veieu passar el podreu saludar des del balcó i llençar-li un petó. **Ell sortirà primer i si queda algun virus al carrer li llençarà el seu alè**

de foc i el destruirà. El Marraco és tan poderós que passant per alguns carrers podrà comprovar que tots ja són segurs per als més petits i així, diumenge, ja podreu sortir tots els xiquets i xiquetes. Sempre acompanyats d'un adult i fent cas de totes les recomanacions, això sí!"

A continuació us deixem el vídeo d'aquest acte tan emotiu:

Resumint...

Per als lleidatans i lleidatanes, la Seu Vella, els cargols i el Marraco són els símbols més importants de la ciutat. Per una banda, la Seu Vella és el monument que fa sentir a la gent de Lleida a casa. Quan arribes a la ciutat, és el primer que observes allà dalt al turó on està ubicada. D'altra banda està l'Aplec del Caragol, un esdeveniment anual que es celebra als Camps Elisis i reuneix a gent d'arreu del món.

Finalment, el nostre estimat drac, que s'ha convertit en la mascota de les Terres de Ponent i s'ha guanyat, des de fa anys, l'estima de tota la gent. Per aquest motiu el defineixen com "el més gran de Lleida" i, per això, la mateixa gent l'ha convertit en tot un símbol.

Com heu pogut observar, el Marraco no és sols un drac. Hem avançat per la seva història, situació, perills, estructura, els seus amics, fills i fins i tot tractant la pandèmia que estem vivint. Així doncs queda demostrat, que, les tradicions no s'han de perdre i que fins i tot suposen un suport emocional per a la gent que ho viu.

És per això que en el món hiperconnectat en el qual vivim i en què cada cop és tot més efímer, és essencial i depèn de nosaltres mantenir les nostres arrels i entre tots donar suport i ensenyar des de ben petits aquestes tradicions tan importants i que identifiquen la cultura d'un poble.

Totes les llegendes tenen un principi i un final, però el Marraco ja no és una simple llegenda, és la història d'una ciutat, és la història de les seves tradicions, és moments en família, és el símbol de Lleida. També és rialles i uns quants plors.

Nosaltres marxem amb alegria, d'haver-lo pogut conèixer i esperem haver-lo apropat també a vosaltres.

Ara, però, l'hem de deixar descansar, perquè molt aviat tornarà a sortir a passejar per a veure tots els xiquets i xiquetes d'aquesta meravellosa ciutat.

Bibliografia

Fontova i Cases, Ramon, 2012. *Les representacions festives a Lleida (1700-1975)*, Lleida: Pagès Editors, Ajuntament de Lleida.

Perfil d'Instagram de l'Ajuntament de Lleida.

https://www.instagram.com/p/B_Uz45wBypx/?utm_medium=share_sheet

https://www.instagram.com/p/B_Uz45wBypx/?utm_medium=share_sheet]

El Marraco. Regidoria de Ciutat i Cultura. Ajuntament de Lleida.

<https://cultura.paeria.cat/festes-i-cultura-popular/marraco>
<https://cultura.paeria.cat/festes-i-cultura-popular/marraco>]

Dragones leridanos. Flickr.

https://www.flickr.com/photos/visit_spain/7030795735 [https://www.flickr.com/photos/visit_spain/7030795735]

dimarts, 01 de de juny de 2021

Joan Cazalla, Noelia Crisan, Sergio Ferra, Enric Galli, Mahdi Guenni, Ariadna Hinchado, Cristina Lanau.